

3791

הטלטלה הפוליטית מסוכנת לפרויקטים חברתיים

משה שפירא 07:18

[פיזור הכנסת וההליכה לבחירות חוזרות](#) מעוררים בימים אלה דיון סוער סביב ההשלכות הפוליטיות של המהלך. אלא, שלטלטלה הפוליטית עלולות להיות השלכות מרחיקות לכת דווקא על נושא שכמעט אינו זוכה לסיקור, אך שהשפעתו על מאות אלפי בני אדם בישראל היא קריטית. מדובר בהמשך קיומם של עשרות פרויקטים חברתיים, המצויים כיום תחת אחריותם של משרדי הממשלה.

קראו עוד בכלכליסט:

- [נתניהו וכחלון סיכמו על תקצוב הצהרונים בשנה הקרובה](#)
- [גבאי פורש מהפוליטיקה: "החלטתי ללכת עם הלב והאמת שלי"](#)
- [הטבות המס ליישובי הפריפריה יישארו בתוקף עד לאחר הבחירות](#)

נכון להיום, חלק משמעותי מהפרויקטים שמובילה הממשלה בנושאים כגון רווחה וחינוך מתבצעים בשיתוף עמותות וקרנות פילנתרופיות מהמגזר השלישי - שיתופי פעולה שהם לרוב מורכבים מבחינה תפעולית, פיננסית ומשפטית. וכאשר הדרג הניהולי במשרדי הממשלה מתחלף לעתים מזומנות, או אפילו פועל בתנאי חוסר ודאות לגבי המשך דרכו במשרד, הדבר מקשה על יכולתו לגבש מדיניות ולנהל ביעילות את שיתופי הפעולה הללו. הניסיון מלמד, כי מנהלים שהתחלפו או שזה עתה מונו לתפקידם עלולים להקפיא התקשרויות קיימות או לדרוש בהן שינויים - מהלך שהוא כמובן לגיטימי אך גם מייצר זעזועים, ולעתים אף מוביל לביטולם של פרויקטים חברתיים.

העמותות והאזרחים נפגעים

הראשונים להיפגע מחוסר היציבות הזו הם האזרחים שנהנו משיתופי הפעולה שבין הממשלה למגזר השלישי. אבל איתם נפגעות גם העמותות שהובילו את הפרויקטים בשטח. אלה נאלצות לספוג קיצוצים כואבים ולפטר עובדים - מה שבסופו של דבר פוגע שוב באזרחים.

הבעיה הנובעת מהטלטלה במשרדי הממשלה היא רק סימפטום לכשל רחב יותר בניהול היחסים שבין הממשלה לבין המגזר השלישי. הכשל הזה נובע בראש ובראשונה מכך שמשרדי הממשלה רואים במגזר השלישי ספק שירותים במחיר מוזל ותו לא. לדוגמא, כאשר משרד ממשלתי מבקש להוביל מיזם משותף עם עמותה (Joint Venture), העמותה אינה נכנסת לפרויקט כשותפה במעמד שווה - כזו התורמת ידע, מומחיות ומשאבים - אלא כספקית במעמד נחות, הנדרשת גם לעתים לציית לתנאים שהוכתבו לה באופן חד-צדדי.

משרדי הממשלה גם מגלגלים מחצית מהעלויות הכרוכות במיזמים משותפים אל כתפי העמותות. למעשה, המשרדים דורשים מהעמותות לממן בעצמן את כל העלויות התפעוליות של הפרויקט למשך רבעון או יותר. רק בסוף התקופה הזו תוכל העמותה לקבל החזר כספי מהמשרד - וגם זאת רק אם תצלול לסבך הניירת והבירוקרטיה, ותמתין חודשים ארוכים לכסף שאולי יגיע ואולי לא. בפועל, עמותה המעוניינת לשתף פעולה עם הממשלה צריכה להקצות לצורך כך מימון לחצי שנה לפחות - ולקוות לטוב.

צילום: אי פי איי

משרדים ממשלתיים רשאים גם לבטל בכל עת ובאופן חד צדדי את ההתקשרות עם עמותות - מהלך המגדיל את הסיכון שהאחרונות לוקחות על עצמן. במקרים רבים ההתקשרות גם דורשת הארכה מחדש מדי שנה, ועמותות רבות מוצאות עצמן תלויות באוויר כאשר הן נאלצות לתפעל פרויקטים ולשלם משכורות מבלי שיהיה להן מושג האם הפרויקט בכלל צפוי להמשיך. וכמקובל במשרדי הממשלה, לעתים ההחלטה האם להאריך את הפרויקט מתעכבת עוד ועוד, ועמותות מתבשרות בדיעבד על ביטול פרויקטים המצויים כבר בעיצומם או על חידוש פרויקט שהעמותה נאלצה כבר לסגור.

איפה הממשלה ואיפה השטח

האבסורד במצב הזה גדול במיוחד לנוכח העובדה שמשרדי הממשלה נעדרים לרוב את ההיכרות עם השטח כפי שיש לעמותות. עובדי ומתנדבי העמותה הם אלה שלרוב מכירים מקרוב את הצרכים ואת הפתרונות ברמת התושבים, אבל הם נאלצים לפעול תחת תנאים בירוקרטיים שהוכתבו על-ידי המשרד הממשלתי, ושאינם תואמים בהכרח לצרכים האמיתיים בפרויקט. התנהלות זו מובילה לכרסום באמון מצד הפילנתרופיה כלפי הממשלה - עד כדי רצון לצמצם או

אז מה הפתרון? כחלק משיתוף הפעולה שבין פורום הקרנות הפילנתרופיות לבין משרדי האוצר והמשפטים, עלתה באחרונה ההצעה למנות רפרנט בכל משרד, אשר ירכז את הקשר עם המגזר השלישי. פתרון כזה יעבוד רק אם הרפרנטים יקבלו הכשרה מקצועית משמעותית, אשר תקנה להם מיומנויות בעבודה עם המגזר השלישי, ואם העיסוק בתפקיד יוגדר כעיסוקם העיקרי - ולא כמטלה שהם מבצעים "על הדרך". כמו כן, יש להקים ועדה המורכבת מנציגי החשב הכללי ומשרד המשפטים, אשר תתכנס מדי תקופה כדי לתת מענה לבעיות בשטח ולפשט את סבך הבירוקרטיה עבור הרפרנטים, עבור משרדי הממשלה ועבור הקרנות.

לטווח הארוך, מומלץ לשקול להקים יחידה ממשלתית ייעודית, אשר תנהל את היחסים שבין כל המשרדים לבין העמותות והקרנות על סמך ידע מקצועי ומומחיות בתחום - כפי שקיים במדינות דוגמת אנגליה. פתרונות ברוח זו יבטיחו כי שיתופי הפעולה שבין הממשלה לבין המגזר השלישי יעבדו טוב יותר לטובת הציבור.

הכותב הוא מנכ"ל קרן פרידברג ועמותת ידידות טורונטו